

16.8.2023

Ympäristöministeriö
Metsäministeriö

Iisalmi – ikääntyvien asuinkaupunki

Ylä-Savossa

Loppuraportti

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto

TIIVISTELMÄ

- 1. HANKKEEN TAVOITE**
- 2. HANKKEEN TULOKSET**
- 3. ESIIN NOUSSEET HAASTEET**
- 4. TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA VAIKUTUKSET**
- 5. HANKEOSAPUOLTEN ROOLIT HANKKEESSA**
- 6. TOTEUTETTU HANKEVIESTINTÄ**

- Liitteet
1. Hankkeessa syntyneet hyvät käytännöt, toimintatavat tai ratkaisut
  2. Kokemuksia hankkeesta.
  3. lisalmen palveluiden saavutettavuustarkastelu
  4. lisalmen kerrostalojen esteettömyysselvitys
  - 5- lisalmen puistojen ja julkistan alueiden esteettömyysselvitys
  6. Ikäntyneiden asumisen konseptisuunnittelu
  7. Iisalmi - ikäihmisten kaupunki tiedotusliite

Johdanto

lialmessa väestö ikääntyy ja tämä lisää tarvetta suunnitella kaupungin palvelutarjontaa ikääntyvän väestön tarpeet huomioon ottaen. Ikääntyneen väestön fyysisen ja sosiaalisen ympäristön tulisi olla turvallinen. Erityisesti on noussut esiin esteettömän elinympäristön turvaaminen. Kaupungin palvelutarjonnan osalta tämä tarkoittaa katu- ja puistojen sekä julkisten rakennusten suunnittelua siten, että esteettömyys ja saavutettavuus huomioidaan suunnitteluvaiheesta toteutukseen sekä ylläpitoon saakka.

Tehtyjen selvitysten perusteella voidaan todeta, että lialmessa ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä asuu tällä hetkellä lialmessa 9,4 % yli 75-vuotiaista, kun tavoitteena koko valtakunnan tasolla olisi päästä lähemmäs 6 %. Tämä tarkoittaa edelleen aktiivisia toimia itsenäisen asumisen mahdollistamiseksi.

Asumisen osalta erityiseksi huolen aiheeksi ovat nousseet kaupungissa olevat hissittömät kerrostalot, joissa asuu runsaasti ikäihmisiä. Kaupunki on huomionut tämän kaavoituksessa ja pyrkinyt edistämään hissirakentamista poistamalla kaavoituksessa olevat esteet. Tämä on tarkoittanut joissain tapauksissa sallimalla rakennusten korottamisen neljännellä kerroksella sekä sallimalla hissirakentamista väljästi rakennuksen ulkopuolisena rakenteena. Kaupungilla otettiin myös käyttöön hissiavustus, jota yksityiset taloyhtiöt voivat hakea.

lialmen kaupunki teki yhdessä Petterinkulman ja Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän kanssa selvityksen senioriasumisesta rivi- ja kerrostaloissa vuonna 2017. Selvityksessä kävi ilmi, että esimerkiksi kaupungin vuokrataloyhtiöllä voisi olla enemmän esteettömiä vuokra-asuntoja kaupungin keskustassa. Palvelujen saavutettavuus ja erilaiset asumisen vaihtoehdot ovat myös ikäihmisten osalta tärkeitä tavoiteltavia asioita, ja niiden eteen on kaupunki tehnyt työtä. Tästä tuoreimpana esimerkkinä on vasta valmistunut Vetrean hybriditalo torin vieressä, jossa sijaitsee sekä kaupungin asunto-osakeyhtiö Petterinkulman vuokra-asuntoja, palveluasumista ja ympärivuorokautista palveluasumista sekä erilaisia hyvinvointi- ja terveystalouksia.

Erityisesti ikäihmisten hyvinvoinnin osalta kaupunki on edistänyt kaupunkiympäristön esteettömyyttä ja tavoitteena on edelleen jatkaa tätä työtä. Erityisesti ikäihmisille suunnattu liikuntapuisto on valmistunut Kirkonmäelle ja kaupunki on pyrkinyt

lisäämään puistopenkkejä ja istuimia julkisiin kaupunkitiloihin ikäihmisten neuvoston toiveiden mukaisesti. Ikäihmisten ja muiden liikuntarajoitteisten ihmisten osalta on kaupunki järjestänyt esteettömyyskävelyjä ja pyrkinyt parantamaan julkisten väylien esteettömyyttä järjestelmällisesti. Myös liikennevalojen äänimerkkien toimivuuteen on kiinnitetty erityistä huomioita.

lisalmen kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2022-2025

Tavoite kiteytyy ajatukseen jokaisen kuntalaisen hyvinvoinnista, osallisuudesta ja aktiivisuudesta. Ikäihmisiä koskevat tavoitteet ovat:

- Edistämme terveellistä ja osallistuvaa elämäntapaa
- Kehitämme viihtyisän, toimivan ja turvallisen elinympäristön

Näitä tavoitteita toteuttavia toimenpiteitä tässä hankkeessa ovat 1. Olosuhteiden luominen vaihtoehtoisille asumisen muodoille, 2. Asuinympäristön esteettömyyden kehittäminen, 3. Asuinympäristöön liittyvän liikkumisen, kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittäminen erityisesti keskusta-alueella ja 4. Palvelujen esteettömän saatavuuden ja saavutettavuuden edistäminen kaupunkikeskustassa.

Itsenäisen asumisen toimenpideohjelma vuosille 2022 - 2023

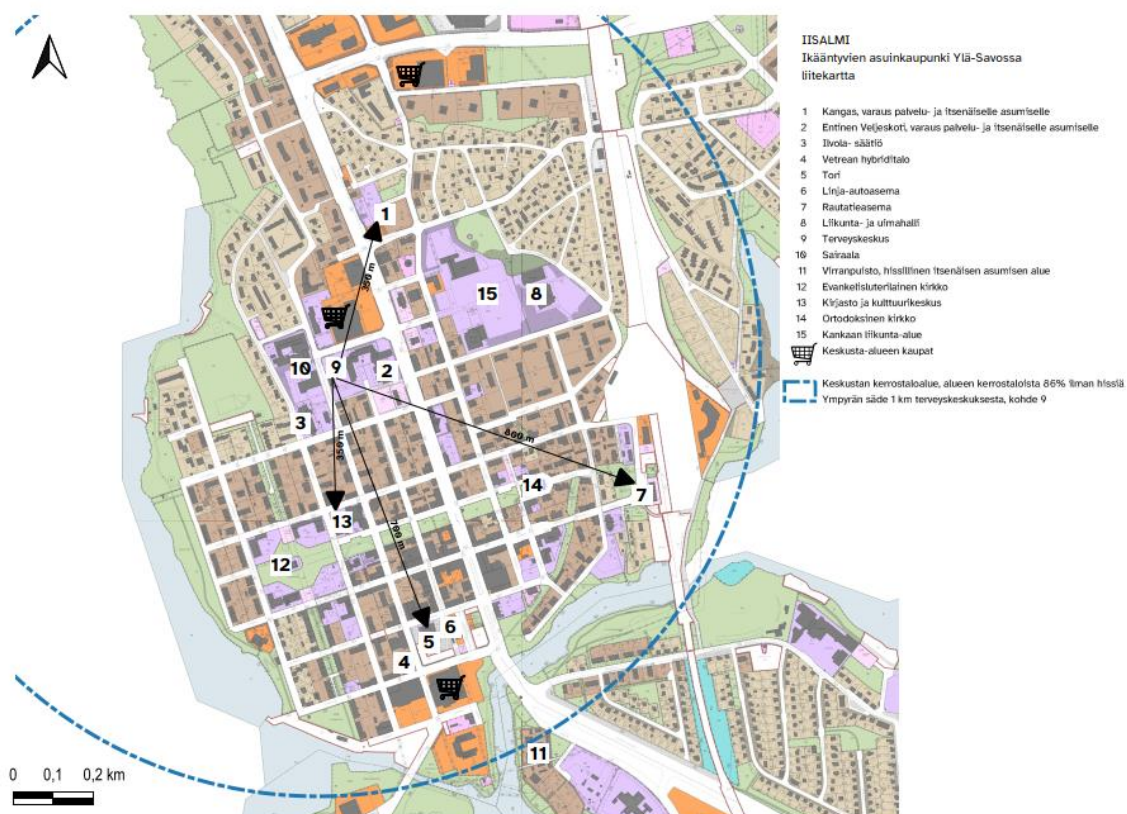
Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän ja lisalmen kaupungin Itsenäisen asumisen toimenpideohjelmassa vuosille 2022 - 2023 on kartoitettu ARA:n taulukkoa käyttäen Ikääntyneiden asumisen palveluasuntotarve ja palveluasuntokanta. Tavoitteeksi on otettu palveluasumisen rakennuskannan kehittäminen, itsenäisen asumisen vaihtoehtojen tutkiminen ja ikäystävällisen asuinympäristön kehittäminen. Yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on todettu olevan aktiivinen yhteistyö eri toimijoiden välillä.

TIIVISTELMÄ

”Iisalmi – ikääntyvien asuinkaupunki Ylä-Savossa” -hankkeessa on jatkettu kaupungin ikääntyneiden asumisen kehittämistyötä yhdessä Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. **Ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa tuli esille, että Ylä-Savo koskeva toimenpidesuunnitelma on jo olemassa ja nyt meneillään olevan hankkeen on tarkoitus saada aikaan konkreettisia toimia ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi**

Ylä-Savossa. Hankkeen toimenpiteet ovat keskittyneet Ylä-Savoon tehdyn toimenpidesuunnitelman käytäntöön panoon. Tärkeinä yhteistyökumppaneina hankkeessa ovat asunto-osakeyhtiö Petterinkulma, Ilvola-Säätiö, muut itsenäisen asumisen mahdollisuuksia tarjoavat yhteistyökumppanit sekä Ikäihmisten ja Vammaisneuvosto. Hankkeen loppuvaiheessa saatiin myös toimiva yhteistyö Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa.

Hankkeen tavoitteen mukaisesti on luotu ikäystävällisen asumisen konsepti uudistuvan terveyskeskus-sairaala-alueen nk. terveyskampuksen yhteyteen huomioiden kaupunkikehittämisen potentiaali sen läheisyydessä. Hyväksytyn asemakaavan mukaiseen asumisen hankkeeseen luotiin konsepti yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa Veljeskodin ja Kankaan kortteleihin. Jatkossa toimenpiteenä on löytää hankkeille toteuttajat. Vanhan Veljeskodin kehittämismahdollisuudet on asemakaavalla turvattu ja varattu myös mahdollisuus itsenäisen asumisen/palveluasumisen rakennuskannan peruskorjaukseen sekä uudisrakentamiseen. Terveyskampusalue nivoutuu tiiviisti kaupunkikeskustaan sekä Kankaan alueen uuteen asemakaava-alueeseen (2021), jossa on varattu tonttitarjontaa itsenäiseen/yhteisölliseen asumiseen/palveluasumiseen. Kaupunkikeskustassa asuu lisälmen ikääntyvää väestöä ja asuinympäristön esteettömyyskartoitukset on tehty siten, että huomioidaan asuntojen ja niiden yhteisten tilojen esteettömyyden lisäksi myös katurakentamisen ja hoidon esteettömyys. Kaupungin kadut ja ympäristö vastuualue sitoutetaan esteettömyyden rakentamiseen ja ylläpitämiseen.

1. HANKKEEN TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli saada aikaan kokonaisvaltainen ikääntyneiden asuinolojen kehittämissuunnitelma kaupunkikeskustaan ja terveystampuksen ympäristöön. Ylä-Savon SOTE oli tehnyt yhdessä kuntien kanssa *Ylä-Savon ikääntyneiden asumisen toimenpidesuunnitelman*. Hankkeessa päädyttiin toteuttamaan tätä suunnitelmaa.

Hankkeen tavoitteena oli tehdä asumisen konseptisuunnittelua, palveluiden saavutettavuustarkastelua, kartoittaa esteettömän asuinympäristön nivoutumista esteettömään kaupunkiympäristöön ja kehittää hankkeen aikana tehtyjen suunnitelmien/kartoitusten hyödynnettävyyttä digitaalisesti esimerkiksi palveluverkkosuunnittelussa.

2. HANKKEEN TULOKSET

Hyötynä hankkeesta on se, että saatiin selville lisälmen kaupunki pilottina se miten erilaisia asumisen vaihtoehtoja kuten palveluasumista, yhteisöllistä asumista ja itsenäistä asumista tulee integroida palveluihin lisälmen kaltaisessa toimintaympäristössä. Siten kaupunkiympäristön esteettömyys ja palveluiden saavutettavuus nousivat hankkeessa tärkeiksi kehitettäviksi teemoiksi asumisen olosuhteiden rinnalla.

Tehdyt toimenpiteet:

- On sisäistetty Ylä-Savoon tehtyyn toimenpidesuunnitelma ja tehty tavoitteita osaksi työn prosesseja kadut- ja ympäristö sekä maankäyttö- ja asuminen vastuualueella. Toteutettiin vierailu itsenäisen asumisen yksiköissä Kuopiossa. Lisäksi lisälmen Sanomiin julkaistaan itsenäisen asumisen liite, joka on jatkossa infopakettina nettisivuilla.
- Asumisen konseptitarkastelu, jossa itsenäisen asumisen vaihtoehtoisia toteuttamistapoja tarkasteltiin uutta rakennuskantaa rakentaen Terveystampus-Sairaalan yhteyteen ja Kankaan alueelle. Tämän osalta oli vahva yhteistyö Petterinkulman kanssa.

Petterinkulman toimitusjohtaja kävi neuvottelut Ylä-Savon SOTE:n kanssa

ikäntyville kehitysvammaisille suunnatun asumisen konseptisuunnittelun tavoitteiden määrittelemiseksi. Neuvottelut eivät tuottaneet tulosta vanhan Sarvikadun kiinteistön saneerauksen osalta. Tästä hankkeesta luovuttiin

Entisen veljeskodin ja Kankaan alueen konseptisuunnitteluun teki arkkitehtitoimisto Konkret Oy. Työn aikataulu sijoittui tehokkaan työn osalta huhti-toukokuun kesäkuulle 2023.

- Esteettömän kaupunkiympäristön nivoutuminen esteettömään asuin ympäristöön. Työ käynnistyi maaliskuussa 2023 ja valmistui kesäkuun loppuun 2023. Tärkeää oli oivaltaa, kuinka esteetön asuin ympäristö vaatii panostusta ja toimenpiteitä kiinteistöjen piha-alueilla ja niiden liittymisessä julkisiin kaupunkitiloihin.
- Kesäkuussa 2023 selvitettiin kaupungin puistojen ja virkistysalueiden soveltuvuus ikääntyneille keskeisten alueiden osalta. Työtä jatkettiin hankkeen päätyttyä heinä-elokuussa. Työtä on tehnyt suunnittelija, jolla on erityistä kokemusta ikäihmisten parissa tehdystä työstä. Tulokset hyödynnetään kadut- ja ympäristö vastuualueella
- Erikoissuunnittelija on vienyt palvelujen saavutettavuustarkastelun lisälmen kaupungin tietokantaan yhdessä paikkatietoinsinöörin kanssa. Sieltä se on laajasti hyödynnettävissä kaupungin tietokannassa.
- Itsenäisen asumisen hankkeiden konseptisuunnittelu ja uusien toimijoiden löytäminen lisälmen toimintaympäristöön asuminen ja palvelut yhdistäen. Mahdollisten yhteistyökumppanien kontaktointi käynnistyy kesäkuussa 2023 tehtyjä konseptisuunnitelmia hyödyntäen ja jatkuu hankkeen päättymisen jälkeen.

3. ESIIN NOUSSEET HAASTEET

Hankkeen toteutusaika, joka oli noin vuosi, koettiin lyhyeksi tulostavoitteisiin nähden. Uusien henkilöiden rekrytointi hankkeeseen koki haasteita ja yhden henkilön vetäytyminen projektinvetäjän tehtävästä kuormitti hankkeen organisaatioita ja tulostavoitteita. Kaupungin henkilöstön osalta toteutui myös ennakoimattomia opintovapaita.

Hankkeen loppupuolella saatiin kuitenkin rekrytoitua oikeanlaisia asiantuntijoita lisälmen kaupungin virkamiesten tueksi ja tulostavoitteet saavutettiin siten hyvin. Onnistuneesti käytettiin myös työllistettyjä ja saatiin siten näin myös asiantuntijoita mukaan työelämään ja hyödynnettyä heidän vahvaa osaamistaan.

4. TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA VAIKUTUKSET

lisalmen kaupunki on tehnyt pitkäjänteistä työtä ikääntyneiden asumisen olosuhteiden kehittämiseksi Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kanssa itsenäisen asumisen työryhmän merkeissä. Hyvinvointialueen perustaminen aiheutti katkoksen yhteistyössä. Hankkeen aikana saatiin luotua toimiva vuorovaikutus Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. Yhteistyö hakee vielä muotoaan.

Koska ikääntyneiden asumisen asiat ovat olleet keskeisinä tulostavoitteina lisälmen kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa ja Itsenäisen asumisen toimenpideohjelmassa, ovat hankkeen toimenpiteet kohdistuneet niihin asioihin, joita on jo arkityössä havaittu puutteina tai asioina, jotka kaipaavat toimenpiteitä. Toimenpiteet kohdistuivat siten oikeisiin asioihin ja hankkeen tavoitteet saavutettiin.

Tämän hankkeen osalta yhteistyötä tehtiin Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi yhteistyötahoina ovat Petterinkulma Oy, Ilvola-Säätiö ja mahdolliset muut toimijat. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat myös Ikäihmisten neuvosto ja Vammaisneuvosto lisälnessä. Hanke syvensi jo syntyneitä yhteistyöverkostoja ja toi niiden toimintaan uutta sisältöä.

lisalmen kaupungin Trimble Locus tietokantaan vietiin hankkeen tuloksia kaikkien suunnittelijoiden hyödynnettäviksi.

Toimitilat vastuualue jatkaa omien toimitilojensa esteettömyyskartoituksia ja toimenpiteitä julkisten rakennusten esteettömyyden turvaamiseksi. Hankkeessa työskennellyt toimistoinsinööri sai työpaikan toimitiloilta ja pystyy näin käyttämään hankkeen aikana syntynyttä asiantuntijuutta hankkeen tulosten hyödyntämiseksi.

Hankkeen tuloksia voidaan laajasti hyödyntää kaupungeissa, joissa on vastaavia tavoitteita ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman laatimiseen.

5. HANKEOSAPUOLTEN ROOLIT HANKKEESSA

lisalmen kaupunki oli aktiivinen toimija hankkeessa. Yhteistyötä syvennettiin Petterinkulman suuntaan ja pyrittiin löytämään yhteistä tavoitetilaa asumisen olosuhteiden kehittämiseksi yhteisölliseen suuntaan myös hyvässä vuokra-asumisessa.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä oli hankkeen alussa mukana tavoitteita kirjoittamassa hyvin toimineen yhteistyön pohjalta. Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa saatiin luotua toimiva vuorovaikutus hankkeen aikana.

Vammaisneuvosto oli tärkeä yhteistyökumppani alueiden esteettömyystarkasteluissa ja antoi hyvin perspektiiviä tehtyihin selvityksiin ja niiden hyödyntämiseen jatkossa. Merkittävää oli yhteistyö lisalmen kaupungin kadut- ja ympäristö vastuualueen kanssa.

Ikäihmisten neuvosto osallistui aktiivisesti keskusteluun asumisen olosuhteiden ja yhteisöllisen asumisen kehittämisen osalta etenkin kaupungin vuokrataloyhtiö Petterinkulman suuntaan.

Ilvola-Säätiö toi oman näkökulmansa hyvin toimivaan yhteisölliseen asumiseen, jossa tarjotaan palveluja ikäihmisille heidän tarpeidensa mukaisesti. Säätiön asuntoihin on jonot ja siten yhteistyökumppani oli hyvin tärkeä lisalmen toimintaympäristössä.

lialmessa toimii myös Vanhusten tukisäätiö, jolla on elinkaarensa päässä olevia vuokra-asuntoja. Säätiö toi esille toimintansa kehittämistarpeet työpajoissa. Yhteistyö kaupungin ja säätiön kanssa sovittiin.

6. TOTEUTETTU HANKEVIESTINTÄ

Hankkeessa toteutui erillinen viestintäliite lisalmen Sanomiin. Levikki on laajasti Ylä-Savon alueella. Liite sai paljon positiivista palautetta. Hankkeen toiminnasta viestittiin sähköpostilla yhteistyökumppaneille. Lisäksi hankkeen tulokset viedään kaupungin nettisivuille.

LIITE 1

Hankkeessa syntyneet hyvät käytännöt, toimintatavat tai ratkaisut

1. Iisalmen kaupunki on tehnyt pitkäjänteistä työtä ikääntyneiden asumisen olosuhteiden kehittämiseksi Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kanssa itsenäisen asumisen työryhmän merkeissä. Hyvinvointialueen perustaminen aiheutti katkoksen yhteistyössä. Hankkeen aikana saatiin luotua toimiva vuorovaikutus Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi yhteistyötahoina ovat Petterinkulma Oy, Ilvola-Säätiö ja esimerkiksi Vanhusten tukisäätiö. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat myös Ikäihmisten neuvosto ja Vammaisneuvosto Iisalmissa. Hanke syvensi jo syntyneitä yhteistyöverkostoja ja toi niiden toimintaan uutta sisältöä.
2. Iisalmen kaupungin Trimble Locus tietokantaan vietiin hankkeen tuloksia kaikkien suunnittelijoiden hyödynnettäviksi. Hyvänä käytäntönä nähtiin paikkatietopohjainen tarkastelu ja se, että ikääntyneiden asumisen sekä palveluiden ympäristöksi rajattiin Iisalmen keskusta-alue, joka osoittautui myös palveluiden saatavuustarkastelussa asumisen optimisalueeksi. Myös naapurikuntien asukkaiden osalta Ylä-Savon terveys- ja pitkälle myös kaupalliset palvelut sijaitsevat tällä alueella.
3. Asumisen konseptisuunnittelussa löytyivät hyvän vuokra-asumisen laatutekijät entisen Veljeskodin tontille. Petterinkulma Oy oli mukana konseptisuunnittelussa ja työpajoissa nousivat esiin myös yhteisöllisyyden merkitys ikääntyneiden vuokra-asumisessa. Löydettiin ja syvennettiin yhteistyötä kaupungin ja Petterinkulman välillä sekä vastattiin tehtyihin valtuustoaloitteisiin yhteisöllisyyden huomioimisesta hyvässä vuokra-asumisessa.

Asumisen konseptisuunnitelmassa löytyi tavoite saada yhteisöllistä asumista Kankaan alueen tyhjille tonteille. Kirkastui ajatus siitä, että tällä alueella voisi olla sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllistä asumista, johon hyvinvointialue tuottaisi palvelut. Saatiin tietoa tästä mahdollisuudesta ja siitä, että hankkeen toteuttajan on syytä olla alusta asti tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

4. Toimitilat vastuualue jatkaa omien toimitilojensa esteettömyyskartoituksia ja toimenpiteitä julkisten rakennusten esteettömyyden turvaamiseksi. Hankkeessa työskennellyt toimistoinsinööri sai projektiluontoisen työpaikan toimitiloilta ja pystyy näin käyttämään hankkeen aikana syntynyttä asiantuntijuutta hankkeen tulosten hyödyntämiseksi.
5. Julkisten kaupunkitilojen ikäystävällisyys nousi tärkeäksi teemaksi hankkeessa. Kadut- ja ympäristö vastuualue piti työtä ansiokkaana ja se syvensi entisestään yhteistyötä neuvostojen ja kaupungin välillä. Investointiohjelmiin saadaan näkökulmia ikäystävällisestä suunnittelusta.

Hankkeen tuloksia voidaan laajasti hyödyntää kaupungeissa, joissa on vastaavia tavoitteita ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman laatimiseen.

LIITE 2

Kokemuksia hankkeesta

Hanke painottui vuoden 2023 puolella, jossa saatiin suurimmat tulokset aikaiseksi. Hanke käynnistyi jo vuoden 2022 aikana, joka toi perspektiivin Ylä-Savon SOTE:n kanssa tehdyn yhteistyön jatkamiseksi Pohjois-Savon Hyvinvointialueen kanssa. Hanke auttoi tämän uuden yhteistyön rakentamisessa. Hyvinvointialueen perustaminen myös jarrutti hankkeen käynnistymistä, koska kesti useita kuukausia ennen kuin kontaktihenkilö hyvinvointialueelta asumisen asioiden osalta löytyi.

lisalmen kaupungissa tehty pitkäjänteiden asumisen asioiden prosessointi auttoi hankkeen tulosten saavuttamista sitten, kun hanke pääsi kunnolla käynnistymään. Ympäristöministeriön edellyttämä ohjausryhmätyö antoi hyvän selkärangan hankkeen toimenpiteiden konkretisoimiseksi ja yli organisaatioiden tapahtuvan yhteistyön vahvistamiseksi.

Hankkeesta tehtiin tiedotusliite, joka jaettiin lisalmen Sanomien yhteydessä. Tiedotusliitettä on voinut lukea nettiversiona ja sitä on jaettu paperisena kaupungin julkisissa tiloissa. Tiedotusliite sai paljon positiivista palautetta yhteistyökumppaneilta.